

Bratislava, 13.8.2010

Tlačová správa

TIS: Vláda chce brať boj proti korupcii vážne

Programové vyhlásenie vlády odráža snahu znížiť úroveň korupcie a zvýšiť transparentnosť verejného sektora na Slovensku. Je kompatibilné s odporúčaniami TIS a odráža predvolebné sľuby strán vládnej koalície.

Programové vyhlásenie vlády (PVV) predstavuje ambiciózny plán z hľadiska boja proti korupcii a zvyšovania transparentnosti vo verejnom sektore na Slovensku. Transparency International Slovensko (TIS) víta programové vyhlásenie vlády, ktoré je veľkým príslubom pozitívnych zmien. TIS bude pozorne sledovať plnenie týchto sľubov a pravidelne poskytovať svoje hodnotenie.

PVV zahŕňa všetky oblasti, ktoré sú podľa TIS kľúčové pre boj proti korupcii a pre ktoré v marci 2010 pripravila vlastné odporúčania¹: štátna správa, dotácie a eurofondy; zákon o slobodnom prístupe k informáciám; verejné obstarávanie; súdnictvo; územná samospráva; financovanie politických strán a politikov; zdravotníctvo; polícia a médiá. Závazky vlády sú plne kompatibilné s odporúčaniami TIS v týchto oblastiach. Niektoré sú aj nad rámec odporúčaní.

Medzi kľúčové záväzky vlády patrí predovšetkým zverejňovanie všetkých zmlúv, faktúr a finančných transakcií týkajúcich sa verejných zdrojov na internete ako podmienka ich účinnosti; zavedenie elektronických aukcií ako povinnej formy obstarávania; prístup verejnej kontroly pri predaji, prenajímaní a verejnom obstarávaní; zverejňovanie všetkých súdnych rozhodnutí na internete a vytváranie podmienok na elektronické nahrávanie všetkých pojednávaní.

TIS však vidí určité rezervy v oblasti samospráv a financovaní politikov a politických strán. V rámci politických strán, PVV nespomína konkrétne mechanizmy podporujúce diverzifikáciu zdrojov ich financovania a ani bližšie nešpecifikuje kroky na zvýšenie transparentnosti v oblasti financovania politikov a politických strán. Spomína však zvýšenie „transparentnosti financovania politických strán a hnutí a volebných kampaní všetkých druhov volieb v súlade s odporúčaniami skupiny štátov Rady Európy proti korupcii (GRECO)“, ktoré sú už konkrétne². PVV však hlavne zanedbalo oblasť samospráv. Nenájdeme v ňom nič o sprísnení pravidiel udeľovania dotácií obcami a VÚC, ani o používaní verejného obstarávania samosprávami, o sprístupňovaní informácií o majetkových pomeroch predstaviteľov samospráv a obchodných spoločností samospráv, a ani o verejných zasadnutiach obecnej rady a komisií, či o povinnej elektronickej tabuli samospráv.

Chýba tiež menovanie predsedu Úradu pre verejné obstarávanie prostredníctvom výberového konania, súčasťou ktorého by bola aj podmienka odborných znalostí. Je zaujímavé, že podobné

¹ <http://transparency.sk/wp-content/uploads/2010/03/PKM-ODPORUCANIA-2010.pdf>

² Odporúčania GRECO:

http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round3/GrecoEval3%282007%294_Slovakia_Two_EN.pdf

ustanovenie sa nachádza pri Úrade pre reguláciu sieťových odvetví: „vláda SR vyvinie úsilie na minimalizáciu politického a verejného vplyvu a zabezpečí odbornú profesionalitu Úradu pre reguláciu sieťových odvetví a odbornú profesionalitu manažmentu a zástupcov štátu v energetických podnikoch s účasťou štátu“. Pri ÚVO, ktorý by mal byť ešte dôležitejší pri boji proti korupcii, takýto záväzok chýba.

Okrem iného, PVV odráža aj hodnotenie TIS volebných programov politických strán z hľadiska ich protikorupčného potenciálu³, kde stranami s najkvalitnejšími programami v tejto oblasti boli neskoršie vládne strany - postupne SaS, SDKÚ-DS, KDH, a Most-Híd - s veľkým náskokom pred dnes opozičnou stranou a v hodnotení piatou v poradí, stranou Smer-SD. V Programovom vyhlásení vlády sa nachádzajú všetky kľúčové záväzky koalíčných strán, ktoré boli obsiahnuté v ich jednotlivých volebných programoch.

Zrejme nie je náhodou, že slovo transparentnosť alebo jeho obmeny sú spomenuté v texte PVV až 47-krát. Na porovnanie, programové vyhlásenie vlády R. Fica obsahovalo toto slovo len 13-krát. Elektronické aukcie ako slovo sú v PVV spomenuté celkovo 4-krát. Je tiež prínosné, že vyhlásenie vlády v texte reaguje na niektoré konkrétne korupčné kauzy z minulosti, či už je to skládka v Pezinku, predaj kvót CO₂, hospodárenie Lesov SR, alebo udeľovanie licencií rýchlej zdravotnej pomoci.

Tomáš Jacko
Gabriel Šípoš
Pavel Nechala

Transparency International Slovensko

³ <http://transparency.sk/najlepsie-protikorupcne-programy-maju-sas-a-sdku-ds/>

Príloha. Sumár programového vyhlásenia vlády podľa jednotlivých oblastí dôležitých pre boj proti korupcii v porovnaní s odporúčaniami TIS

1. Štátna správa, dotácie a eurofondy

V rámci štátnej správy, „štátny rozpočet bude obsahovať všetky podstatné informácie v zrozumiteľnej podobe“ a vláda tiež sľubuje presadiť, „aby všetky nenárokovateľné dotácie a príspevky poskytnuté z verejných zdrojov boli zverejnené na internete“. Vláda navyše sľubuje vymaniť „grantový systém spod netransparentného vplyvu záujmových skupín“ a pre fondy EÚ lepšiu verejnú kontrolu. PVV však v rámci dotácií a príspevkov poskytnutých z verejných zdrojov a tiež prístupu k fondom EÚ a jej projektovej dokumentácií, nespomína jeden centrálny internetový portál všetkých eurofondov a dotácií, ani bližšie konkrétne opatrenia na zvýšenie transparentnosti. Hovorí len o internetovom portály „príslušného ministerstva“. Ďalej chýba záväzok zaviesť etický kódex pre štátnu správu do praxe a ustanoviť splnomocnenca dohliadajúceho na jeho plnenie a zároveň zaviesť efektívnu kontrolu a sankcie. Aj keď na druhú stranu, vláda podľa PVV „podporí ľudskoprávne vzdelávanie pracovníkov všetkých oblastí štátnej a verejnej správy, ktorí prichádzajú do styku s občanmi“.

2. Zákon o slobodnom prístupe k informáciám

Vláda podľa PVV „presadí rozšírenie platnosti zákona o slobodnom prístupe k informáciám“, a bude dokonca „presadzovať zverejnenie na internete všetkých zmlúv, faktúr a finančných transakcií týkajúcich sa verejných zdrojov ako podmienku ich účinnosti“. Vláda navyše „zverejní také obchodné zmluvy, kde zmluvnou stranou je štát, orgány verejnej správy a obchodné spoločnosti so 100 % podielom štátu, ktoré boli uzatvorené v minulosti“.

3. Verejné obstarávanie

V oblasti zefektívnenia verejného obstarávania, vláda sľubuje, že „v rámci povinného elektronického verejného obstarávania bude vláda SR presadzovať aj zavedenie elektronických aukcií ako povinnej formy obstarávania vždy, keď je to možné“. Vláda sa navyše zaväzuje, že „akékoľvek nakladanie s majetkom štátu musí byť prístupné verejnej kontrole bez ohľadu na to, či štát majetok predáva alebo prenajíma, alebo či ide o verejné obstarávanie“. Vláda tiež „presadí povinnosť zverejňovať ekonomické analýzy vypracované v súvislosti s obstarávaným tovarom alebo službou na zabránenie predražovania verejných zákaziek“. PVV tiež hovorí o presadzovaní používania „súťažných metód verejného obstarávania, a to aj v tých prípadoch, v ktorých to dnes nie je povinné (neprioritné služby)“, a zavedení sprísnenia „podmienok pri podprahovej metóde verejného obstarávania“. Vláda navyše „zruší možnosť využitia formálnych nedostatkov ako dôvodu vylúčenia uchádzača zo súťaže, obmedzí alebo vylúči kritérium „príliš nízkej ceny“ ako dôvod vylúčenia zo súťaže a presadí právnu úpravu, aby nebolo prípustné uzatvárať nijaké dodatky k zmluvám zásadne meniace zmluvné podmienky alebo vysúťažnú cenu“. „V záujme zvýšenia transparentnosti verejného obstarávania vláda SR sfunkční centrálny vestník verejného obstarávania tak, aby verejnosť mohla jednoducho vyhľadávať všetky prebiehajúce zákazky podľa rôznych kritérií, a verejným organizáciám uloží povinnosť zverejňovať v elektronickom vestníku verejného obstarávania všetky výzvy, ponuky (aj nevítané), posudky komisií a výsledky hodnotenia komisií a ich zdôvodnenia.“ „Vláda SR [tiež] presadí povinnosť oznámiť verejnú súťaž s dostatočnou lehotou pred jej vyhlásením a povinnosť zverejňovať záverečné správy.“

PVV však nehovorí konkrétne o umožnení zúčastniť sa pozorovania **procesu vyhodnocovania ponúk** pri verejnom obstarávaní. Spomína len, že „akékoľvek nakladanie s majetkom štátu musí byť

prístupné verejnej kontrole bez ohľadu na to, či štát majetok predáva alebo prenajíma, alebo či ide o verejné obstarávanie“.

4. Súdnictvo

Pre zvýšenie transparentnosti s dôveryhodnosti v oblasti súdnictva, vláda sľubuje „zverejňovať všetky súdne rozhodnutia na internete“ a postupne vytvorí „podmienky na elektronické nahrávanie všetkých pojednávaní“. Vláda chce tiež zabezpečiť, aby „mal každý súd svoju internetovú stránku so základnými informáciami (adresa, kontaktné telefónne čísla, zoznam sudcov, úradné hodiny, rozvrh práce sudcov a pod.) v jednoducho dostupnej a zrozumiteľnej podobe, ako aj so štatistikou jeho rozhodovacej činnosti“. Vláda „podporuje špecializáciu sudcov a bude vytvárať podmienky pre kvalitné vzdelávanie a tréning sudcov a súdnych úradníkov“. Vláda tiež „navrhne zákonnú úpravu hodnotenia výkonu funkcie sudcov, ktorá určí presné kritériá, proces a dôsledky hodnotenia práce sudcov s možnosťou straty funkcie sudcu, ak sa preukáže, že sudca stratil odbornú alebo morálnu spôsobilosť byť sudcom“. „Vláda SR bude presadzovať otvorenosť a transparentnosť hodnotenia sudcov vrátane zverejnenia výsledkov hodnotenia ako spôsobu verejnej kontroly výkonu sudcovskej funkcie.“ Vláda tiež sľubuje, že prijme zákony, ktoré majú zabezpečiť, aby „výberové konania na sudcov, vedúcich prokurátorov, prokurátorov a čakateľov prokuratúry transparentné a otvorené pre všetkých uchádzačov, ktorí spĺňajú zákonom stanovené kritériá.“ Vláda bude podporovať „manažérsky informačný systém“ a súdny manažment. PVV navrhuje, aby „sudcovia nemohli bez uplynutia akejkoľvek lehoty striedať sudcovskú funkciu s funkciou vo výkonnej moci, vrátane toho, že minister spravodlivosti nebude môcť kandidovať na predsedu Najvyššieho súdu SR“. Vláda sa tiež bude usilovať o „zavedenie disciplinárnych senátov systémom náhodného výberu ad hoc zvlášť pre každé disciplinárne konanie a umožní občiansku kontrolu disciplinárnych senátov a ich konaní“. Vláda bude „podporovať uskutočnenie nezávislých občianskych monitoringov na súdoch“ a rovnako „navrhne popri zverejnení majetkových priznaní sudcov aj majetkové priznania prokurátorov a prehodnotí skutkovú podstatu trestných činov ovplyvňovania sudcovskej rozhodovacej činnosti“. PVV tiež spomína zriadenie linky „na ohlasovanie prípadov korupcie v justícii a vo väzenstve“ a tiež „rekonštrukciu Centra právnej pomoci“.

PVV spomína „transparentné a otvorené“ výberové konania na sudcov, vedúcich prokurátorov, prokurátorov a čakateľov prokuratúry“. Zákonný mechanizmus výberových konaní a tvorby výberových komisií má zabezpečiť „výber najkvalitnejších uchádzačov“. Podľa TIS by však mali okrem vzdelanostných kritérií vo výberovom konaní na funkciu sudcu byť zavedené aj kritériá **etické**.

5. Územná samospráva

Oblasť samospráv je pomerne limitovaná, ale aj napriek tomu sa PVV priblížilo odporúčaniam TIS v nasledovnom: „Vláda SR pripraví volebný kódex s cieľom priniesť prehľadnosť, zjednotenie terminológie a jednotnú úpravu niektorých ustanovení súčasných volebných zákonov“. Vláda má navyše záujem vytvoriť podmienky a zasadí sa „o posilnenie nezávislosti kontroly územnej samosprávy“. Vláda tiež sľubuje, že sa „bude snažiť zaviesť opatrenia, aby samosprávy nemohli účelovo zneužívať svoje právomoci selektívne v prospech alebo neprospech niektorých občanov a podnikov“. Vláda navyše „uskutoční komunálnu reformu, ktorá bude motivovať obce k dobrovoľnej spolupráci, spájaniu administratívnych kapacít a k spájaniu obcí v rámci platných zákonov“; a podporí tiež „budovanie spoločných obecných úradov“.

6. Financovanie politických strán a politikov

Ešte viac ako oblasť samospráv je limitovaná téma korupcie a transparentnosti pri financovaní politikov a politických strán. PVV sa odvoláva na zvýšenie „transparentnosti financovania politických

strán a hnutí a volebných kampaní všetkých druhov volieb v súlade s odporúčaniami skupiny štátov Rady Európy proti korupcii (GRECO)⁴.“ Tie totiž obsahujú už konkrétne opatrenia, z ktorých väčšina je totožná s odporúčaniami TIS, a to vrátane ustanovenia inštitúcie, ktorá zabezpečí nezávislosť dohľadu a kontroly financovania politických strán. PVV podobne ako TIS presadzuje „zmeny ústavného zákona o konflikte záujmov, ktoré umožnia účinnú kontrolu jeho dodržiavania, najmä aby majetkové priznania verejných funkcionárov mali takú podobu, ktorá skutočne poskytne informácie o ich majetkových pomeroch“. Vláda tiež rovnako ako TIS chce obmedziť imunitu poslancov NR SR: „Vláda ... navrhne zásadné obmedzenie imunity poslancov a ďalších ústavných činiteľov vrátane sudcov. Imunita poslancov Národnej rady SR sa bude vzťahovať iba na výroky poslancov na pôde Národnej rady SR.“ PVV navyše sľubuje posúdiť „možnosť schválenia zákona o majetkovej zodpovednosti verejných funkcionárov“.

7. Zdravotníctvo

V rámci zdravotníctva chce vláda podobne ako TIS podporiť „implementáciu inovatívnych, transparentných a objektívnejších úhradových mechanizmov, najmä platby za diagnózu“. Vláda navyše sľubuje, že „zriaďovatelia, vlastníci a regulačné úrady zabránia prípadným kartelovým dohodám poskytovateľov a zároveň aj poisťovní pri rokovaní o cenách“. Podľa PVV sa do rokovania o cenách „zavedú inštitúty transparentného dohodovacieho konania, mediácie a rozhodcovského konania,“ ktoré bude verejná poisťovňa „v prípade nedohody aktívne využívať“. Za účelom zvyšovania transparentnosti a kvality, chce vláda zaviesť „elektronickú zdravotnú dokumentáciu, Národný zdravotný portál a ďalšie eHealth aplikácie v rámci Národného zdravotníckeho informačného systému“. Vláda bude navyše „podporovať informovanie občanov o vyčerpanej zdravotnej starostlivosti a jej cene tým, že zjednoduší súčasné podmienky sprístupňovania výpisov z účtu poistenca.“

8. Iné (polícia, médiá)

Pre **políciu** chce vláda podobne ako TIS zabezpečiť „bezhotovostné vyberanie pokút“ a kontrolu „vybavovania priestupkov technickými prostriedkami“. Okrem toho plánuje vláda prijať „jasné pravidlá na obmedzenie voľnosti v rozhodovaní pri výbere pokút za priestupky v cestnej premávke“ a zaviesť „objektívnu zodpovednosť za dopravné priestupky“. Vláda chce tiež kvalitnejšie budovať špecializované zložky polície, „osobitne sprísnením výberu policajtov a získaním špičkových špecialistov zo súkromného sektora do úradu boja proti korupcii a úradu boja proti organizovanej kriminalite Prezídia Policajného zboru SR“.

V prípade **medií**, chce vláda pripraviť zmeny tlačového zákona vrátane zrušenia práva na odpoveď verejného činiteľa.

Okrem týchto kritických oblastí, plánuje vláda v rámci **vzdelávania** podporiť „ľudskoprávne vzdelávanie pracovníkov všetkých oblastí štátnej a verejnej správy“ a zároveň posilniť „osvetu v oblasti ľudských práv a slobôd“ a podporiť „projekty, ktoré zvýšia informovanosť občanov o ich právach a slobodách, ako aj povinnostiach“. Chce tiež uskutočniť „systematickú zmenu riešenia **reštitúcií**“ a úzko spolupracovať s **mimovládnyimi neziskovými organizáciami**.

⁴ Odporúčania GRECO:

http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/greco/evaluations/round3/GrecoEval3%282007%294_Slovakia_a_Two_EN.pdf